

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-40-35, e-mail: spvr@rada.gov.ua

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону України про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення (реєстр. № 2683 доопрацьований)

Відповідно до глави 19 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів розглянув на своєму засіданні 19 листопада 2021 року (протокол № 93) проект Закону України про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення (реєстр. № 2683 доопрацьований), підготовлений Комітетом, зокрема, на виконання доручення Верховної Ради України (Постанова Верховної Ради України від 29 квітня 2021 року № 1430-IX).

Доопрацьований законопроект розроблено з метою запровадження з 1 січня 2022 року другого рівня пенсійної системи - системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, що базується на засадах обов'язковості накопичення коштів учасниками системи у авторизованих пенсійних фондах, авторизованих банках, авторизованих страхових організаціях та отримання пенсійних виплат на умовах, передбачених законодавством про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення.

1. Учасником системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення є фізична особа, яка сплачує (сплачувала) або на користь якої сплачуються (сплачувалися) накопичувальні внески до системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, та має право на отримання виплат з накопичувальної системи. Учасником системи може бути особа, яка на момент сплати накопичувального внеску не досягла віку 55 років та не отримує пенсію за віком або за вислугу років.

2. Суб'єктами системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення є:

авторизована компанія з управління активами, яка на підставі ліцензії провадить діяльність з управління пенсійними активами. Авторизація компаній з управління активами здійснюється за умови, що вона має регулятивний капітал у розмірі не менш як 25 000 000 гривень на день подання документів до наглядового органу для авторизації;

авторизований зберігач – банк, який на підставі ліцензії провадить діяльність із зберігання пенсійних активів. Усі операції з пенсійними активами авторизованого пенсійного фонду, здійснюються через авторизованого зберігача. Авторизація зберігача здійснюється за умови, що він має регулятивний капітал у

розмірі не менш як 2 000 000 000 гривень на день подання документів до наглядового органу для авторизації. Обов'язками авторизованого зберігача є:

- відкриття та ведення рахунків авторизованого пенсійного фонду;
- здійснення депозитарного обліку цінних паперів та зберігання цінних паперів;
- щоденне підтвердження та перевірка кількісного складу та вартості пенсійних активів;
- зарахування на рахунок авторизованого пенсійного фонду коштів учасників системи в день їх надходження тощо;

авторизований пенсійний фонд – недержавний пенсійний фонд, який забезпечує:

- акумулювання накопичувальних внесків учасників системи;
- інвестування пенсійних активів;
- ведення персоніфікованого обліку пенсійних коштів учасників системи;
- щоденний розрахунок чистої вартості пенсійних активів тощо;

авторизований адміністратор - адміністратор пенсійного фонду, який на підставі ліцензії провадить діяльність з адміністрування недержавного пенсійного фонду. Авторизація адміністратора здійснюється за умови, якщо він має регулятивний капітал у розмірі не менш як 10 000 000 гривень на день подання документів до наглядового органу для авторизації. Авторизований адміністратор здійснює:

- відокремлене ведення персоніфікованого обліку пенсійних коштів учасників пенсійного фонду;
- ведення бухгалтерського обліку пенсійного фонду та складання фінансової та спеціальної звітності;
- зарахування накопичувальних внесків на індивідуальні пенсійні рахунки, перерахування пенсійних коштів на рахунок іншого авторизованого пенсійного фонду, здійснення (забезпечення) пенсійних виплат учасникам фонду;
- проведення аудиту фінансової звітності авторизованого пенсійного фонду тощо;

авторизована страхова організація - страхова організація, що здійснює діяльність зі страхування життя та діяльність у системі загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення. Авторизована страхова організація відкриває кожному учаснику індивідуальний пенсійний рахунок за договором накопичувального пенсійного страхування у порядку, визначеному законодавством. Сума накопичених пенсійних коштів, що належить учаснику системи, відображається на його індивідуальному пенсійному рахунку, який ведеться в системі персоніфікованого обліку. Авторизована страхова організація розраховує розмір довічної пенсії протягом трьох робочих днів з дня отримання коштів на оплату договору страхування довічної пенсії.

Авторизована страхова організація повинна:

- мати ліцензію на провадження діяльності із страхування життя, видану Національним банком України;
- мати не менше п'яти років досвіду роботи на ринку страхування життя

України;

- мати програмне забезпечення для ведення персоніфікованого обліку пенсійних коштів учасників авторизованої страхової організації, яке забезпечує можливість окремого обліку в рамках однієї авторизованої страхової організації пенсійних коштів учасника системи у системі загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення;

- надавати учаснику он-лайн доступ до його індивідуального пенсійного рахунку з можливістю отримання виписки про рух коштів по рахунку.

3. Сплата внесків до накопичувальної системи та їх розміри.

Внески до системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення починають сплачуватись з 01 січня 2023 року.

Накопичувальні внески не є складовою частиною єдиного внеску і нараховуються та сплачуються окремо. Єдиний внесок для платників залишатиметься у розмірі 22 відсотки до визначеної законом бази нарахування єдиного внеску.

Розмір накопичувального внеску, який сплачуватимуть роботодавці становитиме:

1 відсоток розміру заробітної плати працівників - у 2023 році,

1,5 відсотка - у 2024 році,

2 відсотка - у 2025 та наступні роки.

За рахунок коштів державного бюджету нарахування та сплата додаткового накопичувального внеску у 2023 році здійснюватиметься у розмірі 1 %, у 2024 році у розмірі 1,5 %, у 2025 році у розмірі 2 % від бази нарахування накопичувального внеску. Таким чином, запроваджується співфінансування за рахунок коштів Державного бюджету України внесків до накопичувальної системи на паритетних засадах.

На період до 31.12.2025 року накопичувальні внески, які підлягають сплаті відповідно до закону, сплачуються платниками виключно до уповноваженого пенсійного фонду, в якому кожному учаснику системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення відкривається індивідуальний пенсійний рахунок.

Починаючи з 01.01.2026 року накопичувальні внески сплачуються платниками накопичувального внеску до будь-якого авторизованого пенсійного фонду, включаючи уповноважений пенсійний фонд, або авторизованого банку за вибором учасників системи.

Якщо учасник системи у встановленому порядку не подав заяву про вибір авторизованого пенсійного фонду та не повідомив платника накопичувального внеску на свою користь про такий вибір, такий платник з 01.01.2026 року продовжує сплачувати накопичувальні внески до уповноваженого пенсійного фонду.

Слід зазначити, що уповноваженим є пенсійний фонд, створений за рішенням Кабінету Міністрів України. Здійснення пенсійних виплат учасникам уповноваженого пенсійного фонду у сумі, облікованій на їх індивідуальних пенсійних рахунках, але не меншій загальній сумі пенсійних внесків, сплачених

до уповноваженого пенсійного фонду на користь таких учасників, гарантується державою.

4. Пенсійні активи системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення.

Пенсійні активи складаються з:

- активів у грошових коштах;
- активів у цінних паперах (в тому числі, цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, акцій, облігацій та іпотечних облігацій, деривативних фінансових інструментів тощо);
- інших активів, дозволених законодавством.

Пенсійні активи уповноваженого фонду не менш ніж на 80 відсотків складаються з цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, якщо інше не визначено законом.

Джерелами формування пенсійних активів учасників системи є:

- накопичувальні внески;
- інвестиційний дохід, що утворюється в результаті розміщення та інвестування коштів учасників системи;
- сума штрафних санкцій, пені, інших платежів на користь учасників системи.

Пенсійні активи учасників системи використовуються для інвестування з метою отримання інвестиційного доходу на користь учасників системи; здійснення пенсійних виплат та страхових виплат за договорами накопичувального пенсійного страхування; оплати послуг з адміністрування, зберігання та управління активами тощо. При цьому, річний граничний розмір витрат на оплату послуг не може перевищувати 0,5 відсотка чистої вартості пенсійних активів.

Законопроектом передбачені обмеження інвестиційної діяльності з пенсійними активами. Зокрема, під час провадження діяльності з управління пенсійними активами заборонятиметься: формувати пенсійні активи за рахунок позикових (кредитних) коштів або будь-яких інших коштів, які не є пенсійними коштами; надавати майнові гарантії, забезпечені пенсійними активами, або будь-які кредити (позики) за рахунок пенсійних активів; безоплатно відчужувати пенсійні активи, а також ряд інших обмежень.

5. Здійснення виплат за рахунок пенсійних коштів системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення.

Учасник системи набуває право на отримання виплат за рахунок коштів, що обліковуються на його індивідуальному пенсійному рахунку у таких випадках:

- досягнення ним віку, що дає право на призначення пенсії за віком у солідарній системі;
- виникнення в нього або у членів його сім'ї першого ступеня споріднення підстав для лікування тяжких (критичних) захворювань/станів здоров'я (рак, інфаркт міокарда, інсульт, коронарне шунтування, ниркова недостатність, трансплантація життєво важливих органів та інші критичні захворювання/стани);
- виїзд за кордон на постійне проживання;

- визнання його особою з інвалідністю I або II групи.

Учасник системи має право вільного вибору одного з таких видів довічних пенсій:

- довічна пенсія з установленим періодом - щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя учасника системи, але не менше ніж протягом десяти років з дня її призначення;

- довічна обумовлена пенсія - щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя учасника системи;

- довічна пенсія подружжя - щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя учасника системи, а після його смерті - його чоловіку (дружині), який (яка) досягли пенсійного віку.

Учасник системи у разі визнання його особою з інвалідністю I або II групи та набуття ним права на пенсію по інвалідності у солідарній системі має право на виплати за рахунок пенсійних коштів, що обліковуються на його індивідуальному пенсійному рахунку.

Вид довічної пенсії, обраний учасником системи, зазначається в договорі страхування довічної пенсії.

У разі смерті учасника системи право на отримання пенсійних виплат набувають його вигодонабувачі/спадкоємці.

Розміри пенсійних виплат визначаються з урахуванням сум пенсійних коштів, що обліковуються на індивідуальному пенсійному рахунку, тривалості виплати та інших параметрів із застосуванням методики розрахунку величини таких виплат залежно від їх виду, затверджені Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Пенсійні виплати здійснюються у грошовій формі в національній валюті України. Відомості про здійснені виплати у системі загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення вносяться до системи персоніфікованого обліку.

6. Державне регулювання та нагляд у системі загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення здійснюватиметься Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. До повноважень наглядового органу належатиме:

авторизація компаній з управління активами, зберігачів, недержавних пенсійних фондів, страхових організацій, адміністраторів та її відкликання;

нагляд та контроль за діяльністю, авторизованих суб'єктів;

реєстрація інвестиційних декларацій (змін до них);

перевірка і контроль наявності конфлікту інтересів;

перевірка і контроль за дотриманням вимог щодо обмеження пов'язаності, встановлених цим Законом;

встановлення вимог до складу та структури пенсійних активів та контроль за їх дотриманням тощо.

Наглядовий орган матиме право вимагати заміни та відсторонювати з посад осіб, які здійснюють управлінські та ключові функції в авторизованих суб'єктах; призначати тимчасового керівника авторизованої компанії з управління активами, авторизованих адміністраторів; накладати санкції та застосовувати інші заходи

впливу за порушення у системі загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення.

Також у законопроекті доручається Кабінету Міністрів України у дев'ятимісячний строк з дня набрання чинності Законом розробити та внести на розгляд Верховної Ради України законопроект щодо створення системи гарантування пенсійних виплат учасникам системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення.

Законопроект направлений на визначення правових, економічних та організаційних засад загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення в Україні, які дозволять забезпечити необхідні регулятивні та організаційні умови для запровадження другого рівня системи пенсійного забезпечення. Прийняття законопроекту має на меті надати громадянам України вже з 1 січня 2023 року можливість формувати обов'язкові особисті пенсійні накопичення, за рахунок яких вони у майбутньому одержать додаткове, до їх пенсій із солідарної системи, джерело пенсійних виплат, що певною мірою покращить їх забезпечення у старості.

Перевагами накопичувальної системи є те, що вона не залежить від демографічних проблем; забезпечує інвестиційний ресурс економіки шляхом залучення для вирішення проблем економічного розвитку коштів, що в ній акумулюються; забезпечує персоніфікацію і індивідуалізацію накопичених грошових коштів, а також диференціацію розмірів пенсій залежно від особистих накопичень людини.

Разом з тим, необхідно відзначити уразливість накопичувальної пенсійної системи до таких загроз:

довготривалий процес пенсійних накопичень, оскільки кошти до неї відраховуються протягом всієї трудової діяльності;

вплив фінансово-економічної кризи. Спад виробництва в національній економіці з наступним зменшенням зайнятості обумовлює звуження бази сплати пенсійних внесків і в солідарну, і в накопичувальну системи. Накопичувальні системи чутливі до криз на фінансових ринках. Швидке зростання рівня інфляції в умовах фінансової нестабільності може призвести до знецінення пенсійних накопичень;

тінізація заробітної плати тощо.

Головною проблемою накопичувальної системи є проблема збереження накопичень і забезпечення достатнього рівня пенсійного забезпечення.

Водночас, Пенсійний фонд України звертає увагу, що пропонований законопроектом спосіб встановлення та розмір єдиного внеску зумовить зменшення надходжень від його сплати на пенсійне страхування, що зумовлює потребу в одночасному законодавчому передбаченні компенсаторів втрат бюджету Пенсійного фонду України та внесення відповідних зміни до законодавчих актів.

Міністерство юстиції України зазначає, що окремі положення проекту Закону потребують доопрацювання.

Зокрема, частинами першою, п'ятою статті 4 проекту Закону пропонується

встановити, що уповноваженим є пенсійний фонд, створений за рішенням Кабінету Міністрів України відповідно до законодавства про недержавне пенсійне забезпечення для виконання функцій, визначених цим Законом. Управління та контроль за діяльністю уповноваженого пенсійного фонду здійснює Рада уповноваженого пенсійного фонду.

Міністерство юстиції України звертає увагу, що юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно до установчих документів та закону. Порядок створення органів юридичної особи встановлюється установчими документами та законом. Згідно із частиною сьомою статті 6 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» органами управління пенсійного фонду є збори засновників та рада пенсійного фонду (рада фонду).

Створення інших органів управління пенсійного фонду заборонено. При цьому з аналізу проекту Закону, на думку Мініюсту, не зрозуміло чи здійснює засновник функції управління через, зокрема, збори засновників.

Також проектом Закону не визначені повноваження Кабінету Міністрів України щодо реалізації функцій, як засновника, з управління таким уповноваженим пенсійним фондом.

Крім того, згідно з частиною другою статті 8 проекту Закону для проведення конкурсного відбору кандидатів на посаду членів Ради уповноваженого пенсійного фонду Кабінет Міністрів України утворює комісію з конкурсного відбору, до складу якої входять, зокрема один представник Президента України та один представник від профільного Комітету Верховної Ради України, до предметів відання якого належать питання фінансової діяльності.

У зв'язку з цим слід зазначити, що відповідно до частини другої статті 6, частини другої статті 19 Конституції України органи державної влади та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Повноваження Президента України та Верховної Ради України встановлюються виключно Конституцією України. Це впливає з положень частини другої статті 85 та пункту 31 частини першої статті 106 Основного Закону України.

На цю обставину Конституційний Суд України неодноразово вказував у своїх рішеннях, зазначаючи, що повноваження Президента України та Верховної Ради України визначаються виключно Конституцією України і не можуть бути розширені законом або іншим нормативно-правовим актом (зокрема, Рішення Конституційного Суду України від 13 червня 2019 року № 5-р, від 28 серпня 2020 року № 9-р).

При цьому Конституція України не наділяє Президента України повноваженням пропонувати представника до складу конкурсної комісії з відбору на посади членів Ради уповноваженого пенсійного фонду.

Мініюст також зауважує, що згідно з частиною першою статті 89 Основного Закону України Верховна Рада України для здійснення законопроектної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до її повноважень,

виконання контрольних функцій відповідно до Конституції України створює з числа народних депутатів України комітети Верховної Ради України.

Конституційний Суд України у своїх рішеннях зазначав, що за своїм конституційним статусом комітети є органами, які забезпечують здійснення парламентом його повноважень. Отже, діяльність комітетів пов'язана з вирішенням питань, віднесених до повноважень Верховної Ради України (абзац перший підпункту 4.2 пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 5 березня 2003 року № 5-рп, абзац шостий підпункту 3.1. пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 10 червня 2010 року № 16-рп).

Міністерство соціальної політики України пропонує під час опрацювання законопроекту до другого читання включити осіб віком понад 55 років до кола учасників накопичувальної системи на умовах автоматичного запису з правом відмови, що відповідає принципу добровільної участі. Принцип добровільної участі в системі на умовах автоматичного запису з правом відмови доцільно було б застосувати і до учасників системи інших вікових категорій замість ускладненої та бюрократизованої процедури укладення договорів добровільної участі. Це, на думку Мінсоцполітики, відповідало б успішним підходам до пенсійного забезпечення зі світової практики.

Крім того, Мінсоцполітики наголошує на необхідності не обмежувати право людини переводити свої пенсійні накопичення з однієї установи в іншу в будь-який час за власним бажанням.

Слід зазначити, що положення законопроекту потребують деталізації та усунення суперечностей і невизначеності правових норм.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини підтримує законопроект за умови врахування наданих зауважень.

Міністерство соціальної політики України вважає, що законопроект у запропонованій редакції після розгляду на засіданні Комітету може бути рекомендований для прийняття за основу з подальшим доопрацюванням до другого читання.

Міністерство економіки України підтримує прийняття проекту за основу з подальшим обговоренням та удосконаленням.

Міністерство юстиції України, Міністерство фінансів України Пенсійний фонд України і Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку висловлюють ряд зауважень до законопроекту.

Національний банк України в цілому не має заперечень та концептуально підтримує законопроект. Пропозиції до законопроекту будуть надані після прийняття його за основу.

Враховуючи викладене, керуючись главою 19 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України», Комітет Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів ухвалив цей висновок і прийняв рішення:

подати на розгляд Верховної Ради України доопрацьований у Комітеті проект Закону України про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне

забезпечення (реєстр. № 2683 доопрацьований), доручивши народному депутату України – Голові Комітету Третяковій Г.М. оформити, підписати та зареєструвати його у встановленому порядку;

рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення (реєстр. № 2683 доопрацьований), включити до порядку денного шостої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання та за наслідками розгляду в повторному першому читанні прийняти за основу.

Співдоповідачем на пленарному засіданні Верховної Ради України з цього питання від Комітету визначено Голову Комітету Третякову Галину Миколаївну.

Голова Комітету

Г. Третякова

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Третякова Галина Миколаївна
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B040000002E093100E1118F00
Дійсний до: 25.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 04-30/3-2021/361499 від 22.11.2021

719668